

DOI: 10.53474/ad.1097585

**SAĞLIK ALANINDAKİ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
MEDYADAKİ BİLGİNİN SINANABİLİRLİĞİ KAPSAMINDAKİ
FARKINDALIK VE TUTUMLARI: ANKARA YILDIRIM BEYAZIT
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Dr. Erdinç ALACA

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,

ealaca@aybu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-6380-7982>

Dr. Reyhan ESKİYURT

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi,
Hemşirelik Bölümü,

reskiyurt@ybu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-0421-4914>

ÖZ

Bu çalışma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik, Sosyal Hizmetler, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümlerinde eğitime devam etmekte olan lisans öğrencilerinin, gereksinimleri ya da gündelik merakları sonucunda sosyal medyada karşılaştıkları sağlıkla ilgili içeriğin sınınanabilirliği kapsamındaki farkındalık ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında betimleme yöntemi ve anket tekniğinden yararlanılmış ve 268 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sosyal medyayı doğru bilginin alternatif adreslerinden biri olarak gören ve gelecek yıllarda sağlık sektöründe aktif rol alması beklenen öğrencilerin sosyal medya kullanım durumları, sorgulama araçlarına ilişkin farkındalık düzeyleri, bilginin sınınanabilirliğine duyulan ihtiyaç ve sergiledikleri tutuma ilişkin farklılıkları ortaya konulmuştur. Çalışma kapsamında sosyal medya içeriklerinin doğruluğunun ve güvenilirliğinin tartışılır olduğuna, özellikle siyaset ve sağlık alanındaki içeriklerin bireyler üzerinde olumsuz etkilerinin olduğuna ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Sosyal medya platformlarında yer alan bilginin sınınanabilirliği, denetimi, sına ölçütleri ve araçlarına karşı hazırlıklı olunması, içeriklerin bireyler üzerindeki olumsuz etkileri açısından farkındalık düzeyinin artırılması, içeriklere karşı eleştirel bakış açısının geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilginin sınınanması; sağlık bilgi davranışı; medya okuryazarlığı; bilgi arama davranışı, sosyal medya platformları

***AWARENESS and ATTITUDES of the UNDERGRADUATE STUDENTS in the
FIELD of HEALTH RELATED to the TESTABILITY of INFORMATION on
SOCIAL MEDIA: THE CASE of ANKARA YILDIRIM BEYAZIT UNIVERSITY***

ABSTRACT

This study aims to reveal the awareness and attitudes of undergraduate students attending Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Health Sciences, Departments of Nursing, Social Services, Physiotherapy and Rehabilitation regarding the testability of health-related content they encounter on social media as a result of needs or daily curiosities. Within the scope of the study, descriptive method and survey technique were used and a questionnaire was applied to 268 students. The differences in social media usage status, awareness levels in inquiry tools, the need for testability of information and the attitude exhibited by students who consider social media as one of the alternative addresses of true information and who are likely to take an active role in the health sector in the future have been put forward. Within the scope of the study, it was found out that the accuracy and reliability of the social media contents are debatable and the contents in the field of politics and health have negative effects on individuals. It has been suggested that the testability, control, testing criteria and tools of the information on social media platforms should be prepared, the level of awareness

should be increased in terms of the negative effects of the content on individuals, and a critical perspective should be developed against the content.

Keywords: Information testing; health information behavior; media literacy; information seeking behavior; social media platforms

GİRİŞ

Birey, bilgiyi üreterek, kullanarak ve ileterek hem kendi yaşam tarzına yön ve şekil vermekte hem de içinde bulunduğu toplumun yapısında belirleyici olmaktadır. Bu belirleyici rol, bilgi iletişim teknolojileri ve gelişen/çeşitlenen sosyal medya araçları ile bilginin bireyler tarafından çok farklı platformlarda farklı formatlarda oluşturulmasını ve paylaşılarak etki alanının genişlemesini kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda, 1950’lerde bilgi merkezi odaklı başlayan bilgi arama davranışı eğiliminin teknolojinin, bilgi iletişim teknolojileri ve kanallarının ortaya çıkması ve yaygın kullanımı ile zamanla yerini internet odaklı araştırmalara bıraktığına ve bununla birlikte bilgi gereksinimi doğrultusunda interneti en etkili araç olarak kullanan “son kullanıcı” kavramının ortaya çıktığına dikkat çekilmektedir (Uçak ve Al, 2000, s. 318). Son kullanıcıların elektronik ortamdaki bilgi arama davranışları giderek önemini artırırken bilginin sorgulanabilirliği, ölçülebilirliği ve denetlenebilirliği ise günümüzün önemli sorunları olarak ön plana çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü için dikkat çekilen kavram ise bilgi okuryazarlığı ve bu okuryazarlığın bir alt dalı olan medya okuryazarlığıdır. Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı bilgi ihtiyacını fark etme, bu ihtiyacı tanımlama, bilgiyi arama, bulma, seçme, değerlendirme, kullanma, yeni bilgiyi mevcut bilgi ile bütünleştirme, iletme süreçlerinden oluşan bir okuryazarlık olarak tanımlanırken (Kurbanoglu, 2010, s. 743) teknolojik olanakların artması, internet kullanımının yaygınlaşması ve internetin önemli bir bilgi alışverişi aracına dönüşmesi ile birlikte medya okuryazarlığı ise “çeşitli biçimlerdeki medya mesajlarına ulaşma, bunları çözümü ve değerlendirmeyle yetinmeyip, gerektiğinde medya aracılığı ile mesaj yaratma ve iletme süreci” (Önal, 2007, s. 352) olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi arama süreci ve davranışlarında yaşanan bu değişim, internetin ortaya çıkması ile hız kazanmış, ihtiyaç ve gereksinimlere hızlı karşılık verebilen sosyal ağların ortaya çıkması ile devam etmiştir. Bilginin, sosyal medya araçları ile kişiden kişiye göre yorumlanan, kontrolü güç bir unsura dönüştüğü göz ardı edilemez bir gerçektir. Bilginin bir güç unsuru olarak nitelendirilmesi ve bilgi toplumu yapısının çekirdeğini oluşturması nitelik açısından bilginin sorgulanabilirliğini, denetlenebilirliğini ve ölçülebilirliğini, bunu sağlayacak denetleme araçlarına karşı farkındalık sahibi olmayı ve temelde bireylerin sosyal medya içeriklerine karşı tutum ve davranışlarının önemini ön plana çıkarmaktadır.

Sosyal medyada üretilen, yorumlanan, paylaşılan her türden içerik birey hayatına bir şekilde etki ettiği gibi özellikle sağlıkla ilgili oluşturulan ve paylaşılan içerikler bireyin yaşam kalitesini doğrudan tehdit edebilir boyuta taşınabilmektedir. Sağlıkla ilgili hızla erişilebilen, pratik olarak uygulanabilen ve duygusal yaklaşımlarla başkalarına da tavsiye edilen bilgilerin kişinin sağlığını düzeltmekten çok, sağlığı daha da olumsuz etkileyebileceği ve tedavi sürecine olumsuz yansıyabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu çalışma kapsamında, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Hemşirelik, Sosyal Hizmetler, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümlerinde eğitim-öğretim hayatını devam ettirmekte olan lisans öğrencilerinin sosyal medyada karşılaştıkları sağlıkla ilgili içeriklere ilişkin tutum ve farkındalıkları ortaya konulmuştur.

BİLGİ TOPLUMUNA DÖNÜŞÜM: SOSYAL MEDYA ve İÇERİK DOĞRULAMA SÜRECİ

Bilgi toplumu, bilgi teknolojilerinin her geçen gün artan kullanımıyla ortaya çıkmış bir aşamadır (Selvi, 2012, s. 192). Genelde II. Dünya Savaşı sonrasında söz edilmekle birlikte (Yılmaz, 2010, s. 265), bilgi toplumu kavramı; her türlü bilginin yeni iletişim teknolojileri vasıtasıyla elde edilebildiği, kişilerin bu teknolojileri kullanabilme imkânı bulabildiği toplum (Selvi, 2012, s. 195), bilginin kilit rol oynadığı ve güç unsuru kabul edildiği bir toplum yapısı olarak nitelendirilmektedir (Oğuz, 2005, s. 216).

Bilgi toplumuna dönüşümün bir getirisi olarak iyi bir *bilgi okuryazarı* olması gereken bireyin, bu süreçte bilgi arama davranışına sahip olması ve bu davranışı sürekli olarak güncel tutması kaçınılmazdır. Bireyin değişen yaklaşım ve farkındalığı, çevresi ve ortaya çıkan bilgi iletişim araçları ve platformları bilgi arama davranışının zamanla değişmesi ve gelişmesinde etkili olmuştur. Değişen şartlar göz önüne alındığında, bilginin hızla arttığı ve artan bilginin farklı platformlarda farklı formatlarda paylaşımına hazır hale getirildiği, ancak doğru ve yanlış bilginin ayrımının yapılmasının her geçen gün zorlaştığı günümüzde, özellikle sosyal medya araçlarındaki bilgi akışının denetimini yapacak ölçütlere, doğrulama araçlarına ve içeriklere yönelik eleştirel yaklaşım becerisine karşı farkındalık kazanılması kaçınılmazdır. Bu noktada, karşılaşılan içeriğin bütünlük, doğruluk, güvenilirlik, tutarlılık, güncellik, anlaşılabilirlik gibi unsurlar açısından da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bahsi geçen unsurları göz ardı ederek bilgiye erişim ve bilgiyi değerlendirme konusunda zaman ve emek harcamayan bireylerin günümüzde başvurdukları en etkili bilgi kanallarının başında, bilginin hızlı dolaşımını sağlayan ve her an herkesi her şeyden haberdar edebilecek potansiyele sahip olan sosyal medya gelmektedir.

Sosyal medya; üretilen içeriklerin bilgisayar ağları üzerinden iletilebildiği, doküman, görüntü, ses ve metni birleştirerek sunma yetisine sahip bir medya alanıdır (Toğay, Akdur, Yetişkin ve Bilici, 2013, s. 1). Sosyal medya araçları ise hemen herkesçe erişilebilen, kullanılabilen, profil oluşturma, farklı bağlantıları görebilme, paylaşabilme olanağı sağlayan web tabanlı hizmetler olarak ifade edilmektedir (Boyd ve Ellison, 2007). Bu platformlarda günlük düşüncelere yer verilmekte, bu düşünceler tartışılmakta, yeni fikirler ileri sürülmektedir. Ayrıca bilgi paylaşımının yanında fotoğraf ve video da paylaşılmakta, sıkılmadan gerçek dünya sanal ortamda yaşanmaktadır (Vural ve Bat, 2010, s. 3349). Sosyal medya ile ilgili yapılan tanımdan ve sosyal medyanın kullanım durumundan da anlaşılacağı üzere, bireylere neredeyse sınırsız hareket alanı yaratan sosyal medya, her türlü bilginin, görselin veya videonun yer alabileceği, gerçek ile sahtenin-doğru ile yanlışın ayırt edilmesinin güçleştiği bir platform haline gelmiştir. Turan ve Külcü (2014) bu konuda; sosyal medyanın ekonomi, pazarlama, eğitim, sağlık gibi çok çeşitli alanlara yön verecek düzeye geldiğine değinerek bireylerin davranışlarını belirlemede ve yönlendirmede internet ve sosyal medyanın önemli rol oynadığının altını çizmektedirler.

Özellikle 1900'lerin son çeyreğinde artan internet kullanımı ve web sitelerinin yaygınlaşmasıyla internet kullanıcı sayısı da artmıştır (Vural ve Bat, 2010, s. 3349). Sosyal medyanın yaygınlık kazanması ise 2000'li yılların başında gerçekleşmiştir. Sosyal medyanın yaygınlaşması ile ortaya çıkan çok sayıda sosyal medya aracı ise farklı gereksinimlere karşılık verebildiğinden, bireyin hayatında önemli bir yere sahip olmakla birlikte günlük hayatta birçok amacın gerçekleştirilebilmesi adına tercih edilmektedir. Bu araçlar sağlıktan kültürel yaşama, hobilerden ekonomik hayata kadar birçok farklı alanda kullanılan ve kullanıcıya ilgili konu hakkında bilgi sağlayan araçlardır. Bireye neredeyse her açıdan bilgi akışı sağlayan bu araçların tercih edilmesi kaçınılmaz bir hâl alırken, bu ortamlarda dolaşan bilginin güvenilirliği, bütünlüğü, güncelliği, kalitesi, doğruluğu ve tutarlılığının oluşturduğu endişe her geçen gün artmaktadır.

Sosyal medyanın popüler bir haber/bilgi kaynağı olarak algılanması ve haberlere/bilgiye erişim aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmasının yanında, sosyal medyada paylaşılan bilgi, görsel veya videoların gerçeği ne kadar yansıttığı soru işaretidir. Bu durum sadece Türkiye'ye özgü de değildir. Vosoughi, Roy ve Aral (2018), Twitter'da 2006-2017 yılları arasında paylaşılan doğru-yanlış haberleri analiz ettikleri çalışmalarında gerçek dışı içeriklerin, gerçek içeriklerden çok daha geniş bir alana, daha hızlı yayıldığı ortaya çıkarmışlardır. Öte yandan Avrupa'nın birçok ülkesinde yalan haberler ile mücadele için hükümet tarafından resmi birimlerin kurulmuş olması durumun ciddiyetini ortaya koyar niteliktedir. Almanya'da yalan haberlerle başa çıkmak için kurulan "Schmalbart" platformu ise kısa sürede beklediğinden fazla olumlu tepki alarak bu konudaki ihtiyacın gerekliliğini bir kez daha ispatlamıştır (Kaschel, 2017).

Bu süreç farklı uygulamaları gerektirdiği gibi, süreci kolaylaştıracak birtakım araçların farkında olmayı ve bu araçları kullanma becerisine sahip olmayı da gerektirmektedir. Tablo 1'de örnek araçlar verilmektedir.

Tablo 1. Kimlik, Konum, Görsel Doğrulama Araçları

Kimlik Doğrulama Araçları	Konum Doğrulama Araçları	Görsel Doğrulama Araçları
Anywho Anywhere	Flickr	Findexif.com
AllAreaCodes	Free-OCR.com	Foto Forensics
Facebook Graph Search	Google Maps	Google Search by Image
GeoSocial Footprint	Google Translate	Jeffrey's Exif Viewer
Hoverme	Météo-France	JPEGSnoop
Identify	NASA Earth Observatory	TinEye
Linkedin	Panoramio	
Muck Rack	United States ZIP Codes	
Numberway	Wikimapia	
Person Finder	Wolfram Alpha	
Pipl.com		
Rapportive		
Spokeo		
WebMii		
WHOIS		

Kaynak: (Silverman ve diğerleri, 2014, s. 110-112)

Kimlik doğrulama işlemi iletişime geçilecek kişinin sosyal medyadaki profil detaylarına erişerek gerçekleştirilebilmektedir. Konumları doğrulama işlemi sosyal medyada paylaşılan ya da karşılaşılan olayların gerçekten adı geçen yerde gerçekleşip gerçekleşmediğini denetlemeye yarayan süreci kapsamaktadır. Görselleri doğrulama işlemi sosyal medyada karşılaşılan görsellerin gerçekten anlatılan olayla ilgili olup olmadığını denetleme sürecini kapsamaktadır (Silverman ve diğerleri, 2014, s. 110-112). Bu doğrulama araçlarının yanında teyit.org ve dogrulukpayi.com gibi doğrudan bilgiyi doğrulamayı amaçlayan platformlar da bulunmaktadır.

LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

Bilginin güvenilirliği, bütünlüğü, erişilebilirliği, doğruluğu, kalitesi, tutarlılığı, güncelliği konuları bireysel ve toplumsal açıdan farklı yaklaşımlarla ele alınan, üzerinde durulan kavramlardır. Günümüz bireyinin, henüz tam anlamıyla/yeterince farkında olmasa da mücadele etmesini gerektiren hassas noktalardan bazıları bilgi kirliliği ile mücadele, doğru bilgiye erişim, bilginin sınanması ya da doğrulanabilmesidir. Bu bağlamda, önceki bölümde bilgi toplumuna dönüşüm, teknoloji ve sosyal medyanın kullanımı, yaygınlaşması ve süreç üzerindeki etkisi ile birlikte günümüz bireyinin dikkat etmesi, farkında olması ve beceri geliştirmesi gereken önemli birtakım hususlara değinilmiştir. Bu çalışma kapsamında konu özellikle sağlık alanında eğitim görmekte olan lisans öğrencilerinin sosyal medyada karşılaştıkları içeriğin sınanabilirliği kapsamındaki farkındalık ve tutumları ile sınırlandırılmıştır. Ulusal ve uluslararası alan yazında konu farklı açılardan ve özellikle sağlık iletişimi kapsamında ele alınmaktadır.

Kartal ve Erigüç (2018)'ün sağlık iletişimde sosyal içerik platformlarının önemine değindikleri çalışmalarında, sosyal içerik platformlarından biri olan Onedio'da sağlıkla ilgili yer alan 4.276 içerik analiz edilmiştir. İçeriklerin ağırlıklı olarak beslenme, diyet, obezite ve sağlıklı yaşam konularında olduğu, belirli oranda içeriğin kaynağının belirtilmeden paylaşıldığı, bir kısmında içerik eksikliği sorunu olduğu ve sağlıkla ilgisi olmayan içeriklerin de oluşturulduğu ortaya konulmuştur. Sosyal medya platformlarının etki gücü ve alanı göz önünde bulundurularak bu platformların denetlenmesi ve bu konuda düzenlemeler yapılması gerektiği ileri sürülmüştür. Yalan haberlerin internetteki durumlarını ortaya çıkarmaya çalışan bir başka araştırma kapsamında, teyit.org sayfasından alınan 37 haber analiz edilmiştir. Bu haberlerin önemli bir bölümü politika ile ilgili olsa da, sağlık, yaşam, uzay, spor vb. konularda da haberler bulunmaktadır. Haberlerin onlarca farklı web sayfası aracılığı ile geniş kitlelere eriştiği ortaya konulmuştur. 37 haber için toplam 240 farklı bağlantı noktası olduğu saptanmıştır. Bu 240 bağlantı noktası arasında haber siteleri, ulusal ve yerel basılı gazeteler bulunmaktadır (Uluk, 2018, s. 97-99).

Çobaner ve Köksoy (2014, s. 899-901), Twitter'ın sağlıkla ilgili bilgiyi iletme konusunda kişi ve kurumlarca nasıl ve ne sıklıkla kullanıldığını ortaya koymuşlardır. İnternetin, dünya genelinde sağlık

konusunda başvuru kaynaklarının başında geldiğini ileri sürdükleri çalışmalarında hastalık belirtileri, ilaçların yan etkileri, forumlarda tartışmalar vb. birçok amaç için internetin etkin bir şekilde kullanıldığına dikkat çekilmektedir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı'nın 2012 yılından itibaren Twitter'ı kullandığı ve bireyleri bilgilendirme konusunda bu tür sosyal medya araçlarının resmî kurumlarca daha etkin ve yoğun kullanılabilmesine değinilmektedir (Erkek, 2016, s. 146).

Mendi (2015) dünyada ve Türkiye'de giderek önem kazanan sağlık iletişimi konusunu sosyal medya kapsamında ele aldığı çalışmasında, internetin ve sosyal medyanın yaygın kullanımının sağlık ve sağlık iletişimi kapsamında olumlu ve olumsuz yanlarına dikkat çekmektedir. Aynı zamanda sosyal medya aracılığı ile erişilebilen kaynakların fazlalığının yanında güvenilirlik ve nitelik sorununun da ortaya çıktığına değinmektedir. Ayrıca bu çalışma, etkili kullanıldığında, sosyal medyanın sağlık iletişimi konusunda hem sağlık uzmanları hem sağlık alanında öğrenim gören bireyler hem de hastalar açısından ne derece önemli bir araç olabileceğine de vurgu yapmaktadır. Aynı şekilde Tosyalı ve Sütçü (2016, s. 3-5; 20) de sağlık iletişiminde sosyal medyanın kullanımı konulu çalışmalarında sosyal medyanın hem genel hem de sağlık alanında yaygın kullanımına dikkat çekmekte, tavsiye siteleri, bloglar ve sosyal paylaşım ağları gibi platformlar aracılığı ile erişimi daha önceleri zor olan sağlık bilgisinin artık kolaylıkla erişilebilir ve uygulanabilir olduğuna değinmektedirler. İnternet ve sosyal medyanın hızı ve kolaylığına karşın, paylaşılan bilgilerin doğruluğu ve güncelliği ise çalışma kapsamında altı çizilen önemli bir noktadır. Sağlık sorunu yaşayan bireyin önceleri aile büyükleri ve arkadaş çevresinden aldığı tedavi önerilerinin yerini artık sosyal medya ve internete başvurma yaklaşımı aldığına değinilirken, adı geçen bu araçlar ve platformlar aracılığı ile bireylerin doğru bilgiye ulaşabilmesi ise üzerinde düşünülmesi gereken başka bir noktadır. Mukherjee ve Bawden (2012, s. 243) de toplumun sağlık bilgi davranışı konulu araştırmalarında, katılımcıların önemli bir kısmının (%85) sağlıkla ilgili bilgi için interneti tercih ettiklerine değinmekte yine aynı çalışmada katılımcıların sağlıkla ilgili endişelerini gidermek, daha sağlıklı bir yaşam sürebilmek ve başkalarına yardımcı olabilmek adına sağlıkla ilgili bilgiye ihtiyaç duyduklarına değinilmektedir.

Görkemli (2017)'nin sağlık iletişimi konusunda hekimlerin ve hastaların internet kullanımı ile ilgili gerçekleştirdiği çalışmasında hastaların internet kullanımı konusunda bilginin mahremiyeti, doktorların ise internetteki bilgiler yüzünden sağlıkla ilgili problemlerin yaşanabileceği konularında endişe duydukları ortaya çıkmıştır. Çalışma, Web 2.0 teknolojilerinin her alanda olduğu gibi sağlık alanında da avantajlı durumlara ortam hazırladığına ancak beraberinde dezavantajlı durumları da getirdiğine vurgu yapmaktadır. Benzer bir çalışmada ise Antheunis, Tates ve Nieboer (2013) internet kullanımı konusunda hastaların yine mahremiyet kaygıları olduğuna dikkat çekerken doktorların ise bireylerin yetersizlik ve beceri eksikliği konusundaki endişelerine değinmektedirler.

Değerli ve Değerli (2018), Facebook aracılığı ile hastalıklar ekseninde üretilen ve paylaşılan birtakım içeriklerin analizini yaparak konunun medya okuryazarlığı ile ilişkisini ortaya koymuşlardır. Çalışmalarında sağlıkla ilgili sosyal medyada yayılan yalan-yanlış içeriklerin sağlığı tehdit edici hatta hastanın hayatını sonlandırıcı etkisine değinmekte okuryazar olmanın ötesinde *medya okuryazarı* olmanın adeta bir zorunluluğa dönüştüğüne dikkat çekmektedirler. Sosyal medyada yayılan yalan-yanlış içeriğin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkisi kapsamında gerçekleştirilen bir başka çalışmada en çok paylaşım yapan haber kanalları tarafından 2012-2017 yılları arasında en sık görülen hastalıklar ve ölüm nedenleri (kanser, kalp krizi, inme, diyabet vb.) ile ilgili olarak gerçekleştirilen paylaşımlar analiz edilmiştir. Oluşturulan içeriklerin %40'ının sahte haber niteliğinde olduğu ve yüz binlerce kez paylaşıldığı ortaya çıkarılmıştır. Sosyal medyada gerçekleştirilen sahte içerik paylaşımının toplumu yanlış yönlendirebileceği ve birey sağlığını tehdit edici boyutlara ulaşabileceği savunulmakta olup yetkili makamlarca sahte haber üreticileri ve üretimi konusunda tedbir alınması gerektiği önerilmektedir (Waszak, Waszak ve Kubanek, 2018).

Hemşirelerin sosyal medya kullanımı ve yapılan işe karşı algı düzeylerinin ortaya çıkarıldığı ve 739 hemşire ile gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcıların sadece %2'sinin sosyal medyayı mesleki ve iş kapsamında kullandığı, %38'inin sosyal medya aracılığı ile mesleki gelişmeleri takip etmediği gibi sonuçlara ulaşılmıştır (Korkmaz ve diğerleri, 2015, s. 69; 82).

Darı (2017, s. 731), sosyal medyanın dünyanın her köşesindeki bilgiye ve gelişime hızlı erişim olanağı sunması nedeniyle, özellikle sağlığın korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda önemli bir araç olabileceğine dikkat çekmekte, sosyal medyanın ve araçlarının doğru kullanılması halinde toplum sağlığının korunması ve güçlendirilmesinde oldukça etkili olacağına altını çizmektedir. Benzer şekilde, Şener ve Samur (2013, s. 508; 513) da sağlık mesajlarına erişimi genişletmek, sağlıklıyla ilgili bilgiyi üretmek, paylaşmak ve erişmek gibi amaçlar kapsamında sosyal medya platformlarının etkisine dikkat çekmektedirler. Çalışmalarında sosyal medyanın sağlığı etkileyen rolü üzerinde dururken bu tür platformların Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmesinin gerekliliğine, bilinçli kullanım eğitimleri ve yasal düzenlemeler gibi konulara da dikkat çekmektedirler.

Hülür (2016)'ün medyanın sağlık iletişimindeki yerini ele aldığı ve konuyu etikle ilişkilendirdiği çalışmasında ise yeni medyada karşılaşılan içeriklerde hangi noktaların nasıl değerlendirilebileceği "Felç tarih oluyor: Ölü hücreler canlanıyor" başlıklı sağlık haberi örneği üzerinden ortaya konulmuştur. Bu çalışma, Şener ve Samur (2013)'ün kurumsal boyuttaki önerilerine ek olarak, özellikle sosyal medyada sağlıkla ilgili oluşturulan içeriklere karşı bireysel anlamda nasıl yaklaşılması gerektiğinin ipuçlarını vermektedir. Bu bağlamda Vraga ve Bode (2018, s. 1339-1340), sosyal medyanın yanlış bilgi havuzu olduğu kadar aynı zamanda yanlış bilginin düzeltilebileceği bir platform olarak da kullanılabilirliğine işaret etmekte ve sosyal medyada karşılaşılan yanlış/sahte bilgiyi düzeltilmenin farklı yollarından bahsetmektedirler. Farklı kullanıcıların, karşılaşılan içeriğe ilişkin kaynak paylaşımı yaparak o içeriğin doğruluğunu desteklemesi ya da yanlışlığını ortaya çıkarması bu yollardan biridir. Aynı yazarların benzer bir diğer çalışması da yine sosyal medyanın aynı zamanda bir doğrulama aracı olarak kullanılabilirliği üzerine gerçekleştirilmiştir (Bode ve Vraga, 2018).

Sağlık iletişimi ve medyayı konu alan lisansüstü tezlere yönelik gerçekleştirdikleri analiz çalışmasında, Ayaz ve Ayaz (2017) konunun özellikle 2000'li yıllardan itibaren araştırmacıların dikkati çektiğine değinmektedirler. İnternete erişimin ve yaygın kullanımın bu durum üzerinde etkisi olduğu belirtilmektedir. Lisansüstü tezlerde beslenme, güzellik, beden ve alternatif tıp kavramları ön plana çıkarken özellikle medyanın bu alanda bilgilendirici yönüne dikkat çekildiği saptanmıştır.

Medyanın yanlış/eksik bilgi vermesi ise medyaya getirilen eleştiriler arasından en üst sırada yer almaktadır. Sosyal medyanın sağlık iletişimi ve sağlıkla ilgili bilginin erişiminde sağladığı avantajlar ve taşıdığı risklere odaklanan, bu alanda paylaşılan bilginin güvenilirliği ve doğruluğunun önemine vurgu yapan, yanlış bilginin yayılma hızının doğru bilgiye oranla daha yüksek olduğuna dikkat çeken ulusal ve uluslararası alanda farklı çok sayıda çalışmalar da bulunmaktadır (Abadi ve Sheikhtaheri, 2015; İlgün ve Uğurluoğlu, 2016; Moorhead ve diğerleri, 2013; Sommariva, Vamos, Mantzaris, Đào ve Tyson, 2018; Ventola, 2014).

American Journal of Health Education adlı dergi konuya dikkat çekmek adına 2018 yılına ait olan 49. cilt, 4. sayısını sahte haber ortamında etkili iletişim ve sağlık eğitiminin önemi kapsamında özel bir sayı olarak çıkarmıştır (Turner, 2018). Ayrıca, 2013-2017 yılları arasında sağlık okuryazarlığını stratejik planın dört amacından biri olarak gündeme taşıyan Sağlık Bakanlığı tarafından "Sağlık Okuryazarlığı Ölçeği" geliştirilmiştir. Bu ölçek kapsamında; nasıl daha sağlıklı olunabileceği, hastalıklardan korunmaya karar verme ve sağlık riskleri gibi konularda medyadaki bilginin güvenilirliğine yönelik ifadeler de yer verilmiştir (Okyay ve Abacıgil, 2016, s. 30-31). Öte yandan Çınar, Şengül, Çapar, Çakmak ve Bilge (2018), bireylerin sağlık haberlerine yönelik algılarını belirlemek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı geliştirmiştir. Bu ölçüm aracının geliştirilmesi kapsamında Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 296 öğrenciden geri bildirim alınmıştır. Bu ölçek, sağlık alanındaki lisans öğrencilerinin sağlıkla ilgili haberlere yönelik algı ve tutumlarının ölçülebilmesi adına önem taşımaktadır. Çalışma, sağlık haberi algısını ölçmek adına konuya özel geliştirildiğinden aynı zamanda alan yazına kazandırılan orijinal ve eşsiz bir araştırma olarak da dikkat çekmektedir.

Gencer, Daşlı ve Biçer (2019, s. 49), üniversite öğrencilerinin sosyal medya platformlarını sağlık alanında kullanım biçimi ve düzeyleri konulu çalışmaları kapsamında, çalışmaya katılan 420 lisans

öğrencisinden 252'sinin sağlık konusunda karar vermesi gereken durumlarda internetten erişilen bilginin kullanımı konusunda kendine güvendiği sonucunu erişmişlerdir. Öte yandan, internette bulunan sağlık kaynaklarına erişim, yararlı olan kaynağı bulabilme, sağlık bilgisini kullanma, değerlendirme becerisi, kaynak kalitesi ve bu süreçte kendine güvenme konularında önemli oranda olumlu yaklaşımlar sergilendiği ortaya çıkarılmıştır. Aldousari ve Al-Muomen (2021)'in öğrencilerin sağlık bilgi arama davranışı konulu araştırmalarında, öğrencilerin sağlık bilgisi için interneti yaygın kullandıklarına, interneti özellikle araştırılan konu ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmak, konuya aşinalık kazanmak ve farkındalık düzeyini artırmak amacıyla kullandıklarına değinmektedirler. Sağlık bilgisi açısından internetin yaygın kullanımına rağmen bilgi sağlayıcılarına ilişkin (web siteleri) güvenilirlik sorununa dikkat çekilmektedir. Basch, MacLean, Romero ve Ethan (2018)'ın üniversite öğrencilerinin sağlık bilgi arama davranışları konulu çalışmalarında da öğrencilerin sağlık bilgisi için interneti yoğun kullandıklarına, elde edilen bilginin farklı kaynaklardan kontrol edildiğine, sağlıkla ilgili bilginin belirli bir oranda doğruluğu olduğuna ancak yine de bu bilgilere şüphe ile yaklaşıldığına dikkat çekilmektedir.

Sağlık alanında eğitim görmekte olan lisans öğrencileriyle AYBÜ özelinde gerçekleştirilen bu çalışmanın ise alan yazına geleceğin sağlıkçı adayı lisans öğrencilerinin sağlıkla ilgili sosyal medya paylaşımları kapsamındaki farkındalık ve tutumları açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın aynı zamanda, özellikle konunun doğrudan muhatabı olan lisans öğrencilerinin meslek hayatına atılmadan önce konu kapsamındaki farkındalık ve tutumlarının ortaya çıkarılması, ileride gerçekleştirilecek karşılaştırmalı çalışmalara olanak tanınması ve geliştirilecek önerilerle gerekli tedbirlerin zamanında alınabilmesi kapsamında benzer çalışmalara kaynak oluşturması bu sayede özellikle ulusal alan yazında konuyla ilgili daha fazla çalışmanın ortaya çıkmasıyla konunun gündemdeki yerini korumasına katkı sağlanması öngörülmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI ve YÖNTEMİ

Bu çalışma, AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencilerinin sosyal medyada karşılaştıkları sağlıkla ilgili içeriğin sınıranabilirliği kapsamındaki farkındalık ve tutumlarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, bilgiyi sınama yollarına dikkat çekilmesi ve doğru ile yanlış bilgiye karşı farkındalık sahibi birer bilgi okuryazarı olunabilmesi açısından çözüm önerileri sunmak da amaçlanmıştır. 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında AYBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi (SBF) Hemşirelik (n=572), Sosyal Hizmetler (n=364), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (n=308) Bölümlerinde eğitim gören lisans öğrencileri çalışmanın kapsamını oluşturmakta olup anket çalışması 268 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. 0,95 güven düzeyi 0,05 hoşgörü miktarına göre 1.000 kişilik evren 68 kişi ile örneklenebilmektedir (Çıngı, 1994, s. 327). Bu çalışma kapsamında 1.244 kişilik evren kolayda örneklem yöntemi ile belirlenen 268 kişi ile temsil edilmektedir. Araştırma kapsamında betimleme yöntemi kullanılmış veri toplama sürecinde anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında AYBÜ SBF Hemşirelik, Sosyal Hizmetler, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümlerinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında eğitim gören 268 lisans öğrencisinden sınıf ortamında anket uygulaması ve elektronik anket uygulaması aracılığıyla 25.11.2019-25.04.2020 tarihleri arasında veri toplanmıştır. Araştırma için AYBÜ Etik Kurul onayı alınmıştır (Tarih: 13.11.2019, Karar No: 05).

Ankette katılımcıların demografik verilerine, günlük bilgi ihtiyaçlarını karşıladıkları araçlara, tercih edilen/kullanılan sosyal medya platformlarına ve kullanım sürelerine, sosyal medya kullanım amaçlarına, sosyal medya içeriklerine ilişkin yaklaşımlarına, içeriklerin güvenilirliğine, içeriklerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artıran ölçütlere, sağlık alanında bilgi ihtiyacının karşılandığı kaynaklara, sosyal medya içeriklerinin sağlık alanında verilen kararlara etkisine, içeriklerin doğruluğunu ve güvenilirliğini kontrol etme yaklaşımlarına, içerik denetleme/doğrulama araçlarına karşı farkındalık düzeylerine, gerçek dışı paylaşımların alansal (sağlık, siyaset vb.) dağılımına ve alan bazında bireyler üzerinde ve katılımcılar üzerindeki etkilerine ilişkin veriler elde etmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Ankette yer alan sorular çoklu yanıt seçmeli, tek seçenekli ve likert tipi sorulardan oluşmakta olup sorular mevcut durumu ortaya koyabilmek adına literature dayalı olarak

hazırlanmıştır. Ankette katılımcıların hem genel durumu hem de aynı konu üzerindeki kişisel yaklaşımlarını ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen verilerin IBM SPSS 21.0 paket program aracılığı ile ortalama, frekans ve yüzdelik dağılımı verilerek genel yaklaşım ortaya konulmuş ayrıca verilerin sınıf düzeyine göre oransal farklılıkları da incelenmiştir.

Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencileri hangi sosyal medya araçlarını, hangi amaçlarla ve ne kadar süre ile kullanmaktadır?
- AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencileri sosyal medyada paylaşılan hem genel hem de sağlık alanındaki bilgi, görsel, video vb. içeriğin sınılanması/sorgulanmasına yönelik ne tür davranışlar sergilemektedirler?
- AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencilerinin sosyal medya içeriklerinin sınılanması/doğrulanmasına yönelik ölçütlere ve araçlara ilişkin farkındalık düzeyleri nedir?
- Sağlık alanındaki içeriklerin bireyler ve AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencileri üzerinde ne tür etkileri bulunmaktadır ve lisans öğrencileri sağlık alanındaki içeriklere karşı nasıl tutum sergilemektedirler?

BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

Çalışmaya yaş ortalaması $22,35 \pm 1,99$ olan 213 kadın (%79,5) ve 55 (%20,5) erkek olmak üzere toplam 268 kişi katılmıştır. Katılımcıların %53,0 (n=142)'ı Hemşirelik, %22,4 (n=60)'ü Sosyal Hizmetler ve %24,6 (n=66)'sı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümlerinde lisans düzeyinde eğitim görmektedir. Katılımcıların %23,5 (n=63)'i 1. sınıf, %25,4 (n=68)'ü 2. sınıf, %26,5 (n=71)'i 3. sınıf ve %24,6 (n=66)'sı 4. sınıfa kayıtlıdır.

Z-kuşağı olarak nitelendirilen grup içerisinde yer alan ve teknoloji ile sıkı ilişki içerisinde bulunan bireylerin yaygın olarak tercih ettiği birtakım internet erişim araçları bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında bilgisine başvuru ve lisans düzeyinde eğitim görmekte olan katılımcıların da internete erişim için en çok tercih ettikleri araç cep telefonudur (%84,7; n=227). Bunun yanında masaüstü bilgisayar (%6,3; n=17), tablet (%4,9; n=13) ve dizüstü bilgisayar (%4,1; n=11) ise oldukça düşük düzeyde tercih edilmektedir. Cep telefonu ve diğer araç gereçler aracılığıyla internete erişim, internetin yaygın kullanımı ve gelişen teknolojik olanaklar sayesinde belirli noktalar yerine hemen her yerden sağlanabilmektedir. Buna rağmen, araştırma kapsamında katılımcıların önemli bir kısmı internete yoğun olarak evden eriştiğini belirtmektedir (%47,4; n=127). Bir diğer önemli kısmı ise hemen her yerden internete erişim olanağı bulduğunu ifade etmektedir (%47,0; n=126). Bunların yanında, okul (%4,7; n=13), internet kafe (%0,4; n=1) ve kütüphane (%0,4; n=1) de çok düşük düzeylerde internete erişim noktası olarak belirtilmiştir. İnternete erişim araçları ve erişim noktaları kapsamında aşağıda, katılımcıların teknoloji ve internet olanakları aracılığı ile günlük bilgi ihtiyacını karşıladıkları bilgi kaynaklarına ilişkin veriler sunulmaktadır.

Tablo 2. Günlük Bilgi İhtiyacının Karşılandığı Kaynaklar

Kaynaklar	n	%
Sosyal Medya	234	87,3
Arkadaşlarım	198	73,9
Ailem	157	58,6
Televizyon	134	50,0
Gazete	29	10,8
Dergi	25	9,3
Hepsi	21	7,8
Radyo	19	7,1

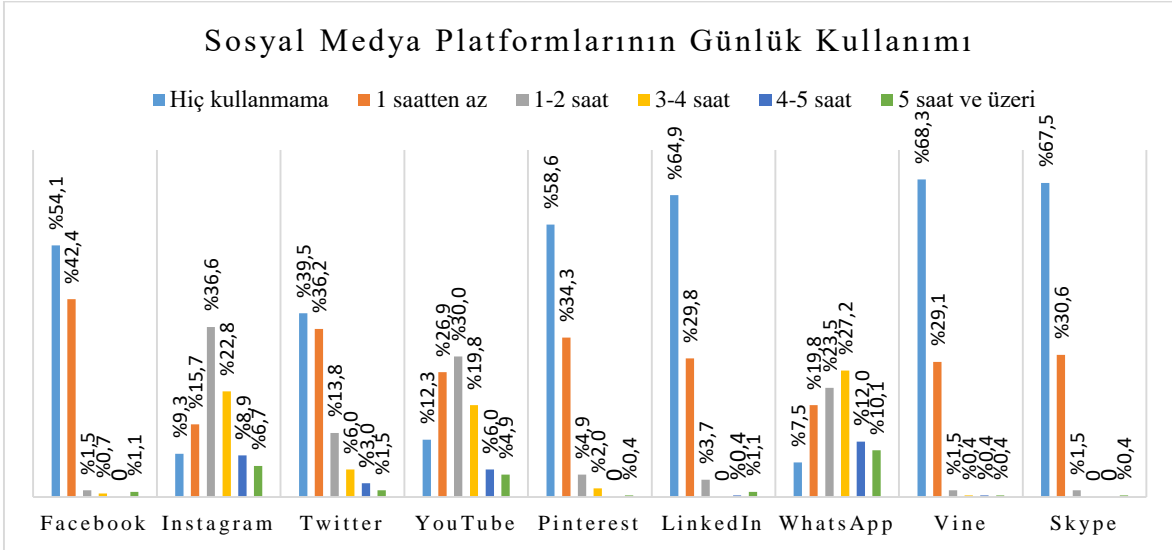
Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100'ü vermemektedir.

Tablo 2'de yer alan verilere bakıldığında, katılımcıların %87,3 (n=234)'ünün günlük bilgi ihtiyacını sosyal medya aracılığı ile karşıladığı görülmektedir. Kullanıcıya geniş bir etkileşim alanı yaratan sosyal medyanın gelişen teknolojik olanaklar ve yaygınlaşan internet kullanımı sayesinde bireyin hayatında önemli bir yere sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Günlük bilgi ihtiyacının

karşılandığı bir diğer önemli araç arkadaşlar (%73,9; n=198), bir diğeri ise ailedir (%58,6; n=157). Gazete, dergi ve radyo ise günlük bilgi ihtiyacının karşılanması konusunda düşük düzeyde tercih edilen araçlardır. Bu sonuçlar aynı zamanda bilgiye hızlı erişim ihtiyacı ve alışkanlığının da bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak sosyal medya içeriklerinin gazete, dergi gibi araçlarda yer alan içerikler kadar denetim altında olup olmadığı, sosyal medya içeriklerine karşı bireysel düzeyde bilinçli ve eleştirel yaklaşılması gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Sınıf düzeyleri açısından incelendiğinde, sosyal medya günlük bilgi ihtiyacının karşılanması konusunda en yüksek oranda 3. sınıflar tarafından tercih edilirken (%27,8; n= 65) en düşük oranda ise 1. sınıflar tarafından tercih edilmektedir (%22,6; n=53).

Şekil 1. Sosyal Medya Platformlarının Günlük Kullanım Dağılımı

Şekil 1’de katılımcıların farklı sosyal medya platformlarında geçirdikleri günlük süre dağılımı verilmektedir. Katılımcılar yaklaşık $6,57 \pm 2,62$ yıldır sosyal medya kullanmakta olup en çok kullanılan sosyal medya platformu %92,6 (n=248) oranı ile WhatsApp uygulamasıdır ve katılımcılar bu uygulamayı günlük ortalama 3-4 saat (%27,2; n=73) kullanmaktadırlar. Sınıf düzeyi açısından bakıldığında, WhatsApp en yüksek oranda 2. sınıflar tarafından (%32,9; n= 24) en düşük oranda ise 1. ve 4. sınıflar tarafından (%17,8; n=13) tercih edilmektedir. Instagram uygulaması %90,7 (n=243)’lik oranıyla ikinci en yaygın kullanılan sosyal medya platformudur. Katılımcıların günlük Instagram kullanımı ortalama 1-2 saat olarak belirlenmiştir (%36,6; n=98). Sınıf düzeyleri açısından bakıldığında, Instagram en yüksek oranda 1. sınıflar (%26,5; n=26) en düşük oranda ise 4. sınıflar (%23,5; n=23) tarafından tercih edilmektedir. Katılımcıların özellikle WhatsApp (%92,6; n=248), Instagram (%90,7; n=243), YouTube (%87,6; n=235) ve Twitter (%60,5; n=162) aracılığı ile bilgi paylaşımı ve takibi sürecine dâhil oldukları, gerçek ya da gerçek olmayan içeriklere en fazla bu platformlar aracılığı ile maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Sosyal medya araçları farklı iş ve ilgi alanları kapsamında tercih ve takip edilmektedir. Bu bağlamda sağlık alanında lisans eğitimi alan katılımcıların sadece %42,9 (n=115)’u sağlık eğitimi amacıyla en az bir sosyal medya platformunu takip ettiğini belirtmiştir. Sağlık eğitimi amacıyla sosyal medya takibine sınıf düzeyleri açısından bakıldığında oranlar 1. sınıflarda %27,8 (n=32), 4. sınıflarda %25,2 (n=29), 2. ve 3. sınıflarda ise %23,5 (n=27) şeklindedir. Oranlar düşük sayılmakla birlikte takip edilen sosyal medya platformları Instagram, Twitter, Pinterest, YouTube olup katılımcılar bu platformlardan mensubu olduğu mesleki dernekleri, mesleki kuruluşları, öğrenci kulüplerini, uzman hocalarını takip etmektedirler.

Sosyal medya araçları, belirli amaçlar kapsamında kullanıldığı gibi bu amaçlar farklılık da gösterebilmektedir. Tablo 3’te amaçlara yönelik veriler sunulmaktadır.

Tablo 3. Sosyal Medya Kullanım Amacı

Kullanım amaçları	n	%
Arkadaşlarımla iletişim kurmak	257	95,9
Bilgiye erişim	240	89,6
Eğlenceli vakit geçirmek	235	87,7
Ödev, proje vb. gibi akademik bilgi paylaşımı	191	71,3
İlgi duyduğum konularda fikir alışverişinde bulunmak	185	69,0
Fotoğraf paylaşımı	172	64,2
Kişisel gelişimime katkı sağlamak	166	61,9
Taraftarı olduğum kişileri takip etmek	135	50,4
Mesleki gelişmeleri takip etmek	133	49,6
Taraftarı olduğum organizasyonları takip etmek	119	44,4
Alışveriş tercihlerimi belirlemek	114	42,5
Anlık durum paylaşımı	105	39,2
Oyun oynamak	95	35,4
Video paylaşımı	92	34,3
Genel anlamda bilgi paylaşımı	91	34,0
Kendimi ifade etmek	83	31,0
Gündelik problemlerime çözüm bulmak	66	24,6
Yeni arkadaş edinmek	64	23,9
Sağlık alanında içerik paylaşmak	48	17,9
Sağlık alanında içerik üretmek/oluşturmak	27	10,1

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100'ü vermemektedir.

Tablo 3'te yer alan verilere bakıldığında, arkadaşlarla iletişim kurmak (%95,9; n=257), bilgiye erişim (%89,6; n=240) ve eğlenceli vakit geçirmek (%87,7; n=235) sosyal medyayı en yaygın kullanım amaçları olarak ilk sıralarda gelmektedir. Öte yandan katılımcıların sağlık alanında içerik paylaşmak (%17,9; n=48) ve sağlık alanında içerik üretmek/oluşturmak (%10,1; n=27) amacıyla sosyal medyayı oldukça düşük düzeyde kullandığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında özellikle bilgiye erişim, sağlık alanında içerik üretmek/oluşturmak ve sağlık alanında içerik paylaşmak amaçlarına ayrıca dikkat çekilmektedir. Sağlık alanında içerik, sağlıkla ilgili her türlü bilgi, görsel, video vb. içerik olarak düşünülmelidir. Sosyal medyayı bilgiye erişim amacıyla 1. sınıflar %90,5 (n=57), 2. sınıflar %92,6 (n=63), 3. sınıflar %90,1 (n=64) ve 4. sınıflar %84,8 (n=56) oranında kullanılmaktadır. Sınıf düzeyinde oranların oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal medyayı sağlık alanında içerik üretmek/oluşturmak amacıyla 1. sınıflar %6,3 (n=4), 2. sınıflar %14,7 (n=10), 3. sınıflar %42,3 (n=30) ve 4. sınıflar ise %10,6 (n=7) oranında kullanılmaktadır. Sınıf düzeyinde 3. sınıflar burada ön plana çıkmaktadır. Sosyal medyayı sağlık alanında içerik paylaşmak amacıyla 1. sınıflar %9,5 (n=6), 2. sınıflar %23,5 (n=16), 3. sınıflar %19,7 (n=14) ve 4. sınıflar ise %18,2 (n=12) oranında tercih etmektedir. Sınıf düzeyinde 2. sınıflar burada ön plana çıksa da, sağlıkla ilgili içerik üretmeye ve paylaşmaya ilişkin oranların genel itibarı ile düşük olduğu, katılımcıların bu konuda pasif kaldığı gözlenmektedir.

Katılımcıların tercih ettikleri sosyal medya platformları, kullanım süreleri ve kullanım amaçları kadar bu platformlarda karşılaştıkları içerikler kapsamındaki yaklaşımları da önem taşımaktadır. Tablo 4'te sosyal medya içeriklerine ilişkin katılımcı yaklaşımı verilerine değinilmektedir.

Tablo 4. Sosyal Medyada Oluşturulan İçerikler Kapsamında Katılımcı Yaklaşımları

Yaklaşımlar	n	%
Bilgilerin doğruluğu tartışılır	236	88,1
Bilgilerin güvenilirliği tartışılır	226	84,3
Bilgilerin orijinallliği tartışılır	157	58,6
Bilginin güncelliği tartışılır	151	56,3
Bilgilerin kapsamı tartışılır	120	44,8
Bilgilerin anlaşılır olması tartışılır	99	36,9

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100'ü vermemektedir.

Tablo 4'te yer alan veriler incelendiğinde bilginin doğruluğunun tartışılır olduğuna (%88,1; n=236) ve bilginin güvenilirliğinin tartışılır olduğuna (%84,3; n=226) önemli oranlarda dikkat çekildiği görülmekte bu oranlar sosyal medya içeriklerine ilişkin sergilenen tutum ve yaklaşıma karşı katılımcıların farkındalık sahibi olduklarına ilişkin ipuçları vermektedir.

Sınıf düzeyinde incelendiğinde, 1. sınıflar (%84,1; n=53), 2. sınıflar (%89,7; n=61) ve 3. sınıflar (%91,5; n=65) “bilgilerin doğruluğunun tartışılır” olduğunu en yüksek oranda ön plana çıkarırken 4. sınıflar ise (n= 59, %89,4) “bilgilerin güvenilirliği tartışılır” seçeneğine en yüksek oranda dikkat çekmektedir.

Tablo 4’te yer alan verilere paralel olarak katılımcılar sosyal medya içeriklerinin güvenilirlik düzeyleri kapsamında da endişelere sahip olduklarına dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda katılımcıların %70,1 (n=188)’i sosyal medya içeriklerinin güvenilirlik düzeyini “orta düzey” olarak nitelendirirken %28,7 (n=77)’si “düşük düzey” olarak nitelendirmektedir. Özellikle orta düzeyde güvenilirliğin sınıf düzeyinde dağılımı incelendiğinde, 1. sınıflar %66,7 (n=42), 2. sınıflar %79,4 (n=54), 3. sınıflar %70,4 (n=50) ve 4. sınıflar ise %63,6 (n= 42) şeklinde dağılım göstermektedir. Öte yandan düşük düzeyde güvenilirliği en yüksek oranda destekleyen sınıf %34,8 (n=23)’lik oranla 4. sınıflardır. Sosyal medya içeriklerinin doğruluğu ve güvenilirliğine ilişkin dikkat çekilen endişeleri azaltabilecek bir takım ipuçları bulunmaktadır. Bu ipuçları Tablo 5’te sıralanmaktadır.

Tablo 5. Sosyal Medyadaki Paylaşımların Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Artıran Ölçütler

Ölçütler	n	%
Paylaşım yapan kurum	200	74,6
Paylaşım yapan kişi	157	58,6
Paylaşım ile ilgili belirtilen kaynak/adres	155	57,8
Paylaşım yapan sayfa	154	57,5
İçerikte yer alan tarih bilgisi	73	27,2
Paylaşım ile ilgili yapılan yorumlar	61	22,8
Sağduyum	37	13,8
Görüntülenme sayısı	29	10,8
Beğeni sayısı	28	10,4
Paylaşım sayısı	23	8,6

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100’ü vermemektedir.

Tablo 5’te yer alan veriler incelendiğinde, katılımcıların %74,6 (n=200)’sı sosyal medyadaki bir paylaşımın doğruluğunu ve güvenilirliğini “paylaşım yapan kurum” faktörünün artırdığını düşünmektedir. Paylaşım yapan kişi, paylaşım ile ilgili belirtilen kaynak/adres ve paylaşım yapan sayfa da yine kısmen de olsa doğruluğu ve güvenilirliği artırmaktadır. Özellikle görüntülenme (%10,8; n=29), beğeni (%10,4; n=28) ve paylaşım (%8,6; n=23) sayılarına ilişkin oranların düşük olması katılımcıların doğruluk ve güvenilirlik konusunda sorgulayıcı tavır sergilediklerini ve diğer kullanıcı davranışlarına şüphe ile baktıklarını da göstermektedir.

Tablo 5’te yer alan ölçütlere sınıf düzeyinde bakıldığında, 1. sınıflar paylaşım ile ilgili belirtilen kaynak/adres (%68,3; n=43) ve paylaşım yapan kurum (%65,1; n=41), 2. sınıflar paylaşım yapan kurum (%80,9; n=55) ve paylaşım yapan sayfa (%58,8; n=40), 3. sınıflar paylaşım yapan kurum (%69,0; n=49) ve paylaşım yapan kişi (%67,6; n=48) ve 4. sınıflar paylaşım yapan kurum (%83,3; n=55) ve paylaşım yapan sayfa (%66,7; n=44) faktörlerini en yüksek oranda ön plana çıkarmaktadır.

Tablo 6. Sosyal Medyadaki Paylaşımların Doğruluğunu ve Güvenilirliğini Değerlendirmede Tercih Edilen Ölçütler

Ölçütler	n	%
Paylaşım yapan kuruma göre	197	73,5
Paylaşım yapan sayfaya göre	189	70,5
Paylaşım yapan kişiye göre	164	61,2
Paylaşım ile ilgili belirtilen kaynağa/adrese göre	137	51,1
İçerikte yer alan tarih bilgisine göre	72	26,9
Paylaşım ile ilgili yapılan yorumlara göre	64	23,9
Sağduyuma göre	41	15,3
Paylaşım sayısına göre	31	11,6
Görüntülenme sayısına göre	23	8,6
Beğeni sayısına göre	20	7,5

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100’ü vermemektedir.

Tablo 6’da ise katılımcıların sosyal medyadaki paylaşımların doğruluğu ve güvenilirliğini değerlendirirken kişisel olarak tercih ettikleri ölçütlere ilişkin yaklaşımları sıralanmaktadır. Katılımcılar özellikle paylaşım yapan kurum (%73,5; n=197) paylaşım yapan sayfa (%70,5; n=189)

ve paylaşım yapan kişi (%61,2; n=164) ölçütlerine dikkat etmektedirler. Öte yandan paylaşım sayısı (%11,6; n=31), görüntülenme sayısı (%8,6; n=23) ve beğeni sayısı (%7,5; n=20) ise en az katılım gösterilen ölçütler olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 6’da yer alan ölçütlere sınıf düzeyinde en yüksek oranda katılım açısından bakıldığında, 1. sınıflar için paylaşım yapan sayfa (%66,7; n=42), paylaşım yapan kişi (%65,1; n=41), paylaşım yapan kurum (%65,1; n=41), 2. sınıflar için paylaşım yapan sayfa (%73,5; n=50), paylaşım yapan kurum (%73,5; n=50), 3. sınıflar için paylaşım yapan sayfa (%69,0; n=49), paylaşım yapan kurum (%73,2; n=52) ve 4. sınıflar için paylaşım yapan sayfa (%72,7; n=48), paylaşım yapan kurum (%81,8; n=54) sonuçlarına ulaşılmıştır. Sosyal medyadaki bir paylaşımın doğruluğunu değerlendirmede tercih edilen ölçütler arasında kurum bilgisi ilk sırada gelirken sınıf düzeylerine göre oransal birtakım farklılıklar da göze çarpmaktadır. Dikkat edilen ölçütlerle birlikte özellikle sağlıkla ilgili bilgi ihtiyacının karşılandığı kaynaklar da önem taşımaktadır.

Tablo 7. Sağlıkla İlgili Bilgi İhtiyacının Karşılandığı Kaynaklar

Kaynaklar	n	%
Sosyal medya	174	64,9
Konu ile ilgili bilimsel yayınlar (kitap, makale, tez vb.)	174	64,9
Okuldaki hocalarım	151	56,3
Arkadaşlarım	119	44,4
Ailem	106	39,6
Televizyon	87	32,5
Gazete	26	9,7
Radyo	9	3,4
Sağlıkla ilgi bilgiye ihtiyaç duymuyorum	4	1,5

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100’ü vermemektedir.

Tablo 7’de katılımcıların sağlık alanında bilgi ihtiyacını karşıladıkları kaynakların dağılımı verilmektedir. Katılımcılar sağlıkla ilgili bilgi ihtiyaçlarını en yüksek oranda sosyal medya ve konu ile ilgili bilimsel yayınlardan (%64,9; n=174) karşılamaktadırlar. Bu oranlar sağlık alanında sosyal medyanın kullanım durumunu ve sosyal medya içeriklerine karşı dikkat edilmesi gereken düzeyi de ortaya koyar niteliktedir.

Tablo 7’deki verilere sınıf düzeyinde en yüksek oranda katılım açısından bakıldığında, sağlıkla ilgili bilgi ihtiyacı karşılanırken 1. sınıflar sosyal medya (%60,3; n=38) ve bilimsel yayınları (%60,3; n=38), 2. sınıflar sosyal medya (%73,5; n=50) ve okuldaki hocaları (%67,6; n=46), 3. sınıflar sosyal medya (%67,6; n=48) ve bilimsel yayınları (%66,2; n=47), 4. sınıflar bilimsel yayın (%72,7; n=48) ve okuldaki hocaları (%63,6; n=42) daha çok tercih etmektedirler. Sosyal medyanın özellikle 4. sınıflar tarafından öncelikli başvurulmuş bir kaynak olmadığı anlaşılırken alınan eğitim ve kazanılan eleştirel yaklaşım becerisinin bu durum üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal medyada sağlıkla ilgili yapılan paylaşımların sağlıkla ilgili konularda karar verirken faydalı olup olmadığı konusunda katılımcıların %65,7 (n=176)’si “evet”, %31,3 (n=84)’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Sınıf düzeyinde bakıldığında, 1. sınıfların %61,9 (n=39)’u, 2. sınıfların %73,5 (n=50)’i, 3. sınıfların %63,4 (n=45)’ü ve 4. sınıfların %63,6 (n=42)’si sosyal medyada sağlıkla ilgili yapılan paylaşımların sağlıkla ilgili konularda karar verirken faydalı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların sosyal medyadan edindikleri bilgilerin sağlıkla ilgili konularda karar verirken kullanım durumlarına ilişkin yaklaşımlara bakıldığında ise katılımcıların %80,6 (n=216)’sı sosyal medyadaki bilginin doğruluğundan emin olduktan sonra kullandığına dikkat çekerken bu bilgiyi direkt kullananların oranı oldukça düşüktür (%5,2; n=14). %13,1 (n=35) oranında katılımcı ise sosyal medyada sağlıkla ilgili edindiği bilgiyi işinde kullanmadığını belirtmiştir. Bu oranlar, katılımcıların sağlıkla ilgili karşılaştıkları içeriklere karşı temkinli yaklaşımlarını da göstermektedir.

Tablo 8. Sosyal Medya Platformlarında Üretilen Bilginin Doğru/Güvenilir Bilgi Olup Olmadığını Kontrol Etme Yaklaşımları

Kontrol yaklaşımı	n	%
Konu hakkında bilimsel kaynaklar okuyarak	201	75,0
Konu uzman/uzmanları ile iletişime geçerek	139	51,9
Arkadaş çevrele fikir alışverişinde bulunarak	137	51,1
Doğrulama araçları (bilgi, görsel ve video doğrulama araçları) kullanarak	126	47,0
Aile bireylerimle fikir alışverişinde bulunarak	86	32,1

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100'ü vermemektedir.

Tablo 8'de katılımcıların sosyal medya platformlarında üretilen bilginin doğru/güvenilir bilgi olup olmadığını kontrol etme yaklaşımları verilmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı kontrol sürecinde bilimsel kaynaklara yöneldiklerine dikkat çekmektedirler (%75,0; n=201). Bilimsel kaynaklara eğilim sınıf düzeyinde incelendiğinde, 1. sınıflar %68,3 (n=43), 2. sınıflar % 77,9 (n=53), 3. sınıflar %74,6 (n=53) ve 4. sınıflar %78,8 (n=52) şeklinde dağılım gösterdiği gözlenmektedir.

Katılımcıların sosyal medyada üretilen içeriği denetleyen doğrulama araçlarına (bilgi, görsel ve video doğrulama araçları) ilişkin farkındalık durumları incelendiğinde, katılımcıların yarısından biraz fazlası doğrulama araçlarının farkında olduğunu ve bu araçları kullandığını belirtmiştir (%51,5; n=138). Bununla birlikte katılımcıların bir kısmının doğrulama araçlarının farkında olmadığı (%32,1; n=86), bir kısmının ise araçların farkında olduğu halde bu araçları kullan(a)madığı da gözlenmektedir (%16,0; n=43). Sınıf düzeyi açısından incelendiğinde, doğrulama araçlarının farkında olup bu araçları kullanma oranları 1. sınıflarda %42,9 (n=27) 2. sınıflarda %52,9 (n=36), 3. sınıflarda %54,9 (n=39) ve 4. sınıflarda %54,4 (n=36) şeklinde dağılım göstermiştir. Doğrulama araçlarının farkında olup bu araçları kullanmama oranları 1. sınıflarda %31,7 (n=20), 2. sınıflarda %13,2 (n=9) 3. sınıflarda %8,5 (n=6) ve 4. sınıflarda %12,1 (n=8) şeklinde dağılım göstermiştir. Doğrulama araçlarının farkında olunmayıp bu nedenle de bu araçların kullanılmama oranları 1. sınıflarda %25,4 (n=16), 2. sınıflarda %33,8 (n=23), 3. sınıflar %36,6 (n=26) ve 4. sınıflar %31,8 (n=21) şeklinde dağılım göstermiştir.

Tablo 9. Sosyal Medyadaki Gerçek Dışı Paylaşımların Alansal Dağılımı

Alanlar	n	%
Siyaset	164	61,2
Magazin	160	59,7
Sağlık	118	44,0
Eğitim	82	30,6
Spor	61	22,8
Bilim	77	28,7
Ekonomi	71	26,5
Kültür-Sanat	58	21,6
Bu konuda fikrim yok	19	7,1
Gerçek dışı paylaşımlarla karşılaşmıyorum	9	3,4

Not. Birden çok seçenek işaretlenebildiğinden toplam oran %100'ü vermemektedir.

Tablo 9'da, sosyal medyada en çok hangi alandaki içeriklerle ilgili gerçek dışı paylaşımlarla karşılaşıldığına ilişkin oranlar verilmektedir. Katılımcıların %61,2 (n=164)'si özellikle siyaset alanındaki içeriklerin gerçek dışı olduğuna dikkat çekmektedir. Bu alanı magazin (%59,7; n=160) ve sağlık alanı takip etmektedir (%44,0; n=118). Öte yandan ekonomi (%26,5; n=71) ve kültür-sanat (%21,6; n=58) ise en düşük düzeyde gerçek dışı paylaşımlarla karşılaşılan alanlar olarak dikkat çekmektedir. Özellikle sağlık alanı kapsamında sınıf düzeyinde farklılıklara bakıldığında ise 1. sınıflar %28,6 (n=18), 2. sınıflar %47,1 (n=32), 3. sınıflar %50,7 (n=36) ve 4. sınıflar %48,5 (n=32) oranında bu alanda gerçek dışı paylaşımlarla karşılaştıklarına dikkat çekmektedirler.

Sosyal medya içerikleri gerçek dışı paylaşımlar açısından alansal farklılıklar göstermekle birlikte, farklı platformlarda paylaşılan gerçek dışı (yalan-yanlış) içeriklerin bireyler üzerinde olumsuz etkileri de olabilmektedir. Sosyal medyada üretilen gerçek dışı (yalan-yanlış) içeriklerin bireyler üzerindeki olumsuz etkisinin alansal dağılımına ilişkin veriler incelendiğinde katılımcıların %78,7 (n=211)'si siyaset, %73,1 (n=196)'i de sağlık alanındaki gerçek dışı paylaşımların bireyler üzerinde olumsuz etkiye daha fazla sahip olduğuna dikkat çekmektedirler. Diğer alanlara ait oranlar; eğitim

%63,8 (n=171), ekonomi %59,0 (n=158), magazin %57,5 (n=154), bilim %57,1 (n=153), spor %46,6 (n=125) ve kültür-sanat %45,9 (n=123) olarak saptanmıştır.

Sınıf düzeyi açısından incelendiğinde, 1. sınıflar %79,4 (n=50) oranında siyaset, %66,7 (n=42) oranında magazin ve sağlık, 2. sınıflar %73,5 (n=50) oranında siyaset ve sağlık, 3. sınıflar %81,7 (n=58) oranında siyaset ve %70,4 (n=50) oranında sağlık, 4. sınıflar %81,8 (n=54) oranında sağlık ve %80,3 (n=53) oranında siyaset alanında gerçek dışı paylaşımların bireyler üzerinde daha fazla olumsuz etkiye sahip olduğuna dikkat çekmektedirler.

Özellikle siyaset ve sağlık alanlarında farklı platformlarda paylaşılan gerçek dışı (yalan-yanlış) içeriklerin bireyler üzerinde olumsuz etkileri ön plana çıkarılırken katılımcıların da bu konudaki yaklaşımları ve bu sürecin kendi üzerlerindeki etkisi ayrıca önem taşımaktadır. Katılımcıların %64,6 (n=173)'sı sosyal medya içeriklerine şüphe ile yaklaştıklarına, %44,8 (n=120)'i ise sosyal medyaya olan inancının azaldığına dikkat çekmektedir. %39,2 (n=105)'si bu sürecin eleştirel bakma becerisini artırdığını ileri sürerken, %24,3 (n=65)'ü ise sosyal medyada dolaşan gerçek dışı içeriklerin kendi üzerlerinde herhangi bir etkisi olmadığını ifade etmiştir. Gerçek dışı içeriklerin özellikle şüphe duyma ve eleştirel bakış açısının gelişimi konularına olumlu katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

TARTIŞMA

AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencilerinin sosyal medyada karşılaştıkları sağlıkla ilgili içeriğin sınıranabilirliği kapsamındaki farkındalık ve tutumlarını ortaya koymak ve bu konuda öneriler geliştirmek adına gerçekleştirilen bu çalışmada ulaşılan sonuçlar aşağıda tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Sosyal medya, aile ve arkadaş çevresi katılımcıların günlük bilgi ihtiyaçlarını karşıladıkları öncelikli kaynaklardır. Tosyalı ve Sütçü (2016, s. 3-5; 20), sağlık sorunu yaşayan bireyin önceleri aile büyükleri ve arkadaş çevresinden aldığı doğru ve yanlışlığı tartışılabilir nitelikte tedavi önerilerinin yerini artık sosyal medya ve internete başvurma yaklaşımının aldığına değinmektedirler. Bu durum bireylerin değişen bilgi arama davranışlarına ve bu değişim içerisinde sosyal medyanın öneminin geçmişe kıyasla arttığına işaret etmektedir.

Katılımcılar sosyal medya araçlarından WhatsApp ve Instagram'ı yaygın olarak tercih ederken, sosyal medyanın daha çok iletişim ve bilgiye erişim amaçlarıyla kullanıldığı saptanmıştır. Öte yandan özellikle sağlık alanında içerik üretmek ve üretilen içeriğin paylaşılması amacıyla sosyal medyanın yeterince kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mendi (2015), Çobaner ve Köksoy (2014, s. 901), Erkek, (2016, s. 146) ve Tosyalı ve Sütçü (2016, s. 3-5; 20) sosyal medya platformlarının etkin kullanılması halinde hem sağlık uzmanları hem sağlık alanında öğrenim gören bireyler hem de hastalar açısından ne derece önemli bir araç olabileceğine değinmektedirler. Öte yandan Görkemli (2017), Antheunis ve diğerleri (2013) ise avantajların yanında bu durumun birtakım dezavantajları da beraberinde getirebileceğine dikkat çekmektedirler. Medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı farkındalığı ve becerisinin bu süreci farklı gruplar (hasta, doktor, öğrenci vb.) adına kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Katılımcıların yarısından azı sağlık eğitimi amacıyla herhangi bir platformu takip etmektedir. Bu bağlamda Korkmaz ve diğerleri (2015, s. 69; 82) de, sağlık alanının bir diğer grubunu oluşturan hemşirelerin kendi alanlarında sosyal medyayı yeterince kullanmadıklarını ortaya çıkarmışlardır.

Katılımcılar, sosyal medya içeriklerinin özellikle doğruluğu ve güvenilirliğinin tartışılır olduğuna vurgu yapmaktadırlar. İçeriklerin güvenilirlik düzeyi ise "orta derece" olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda Mendi (2015) de internetin ve sosyal medyanın yaygın kullanımının sağlık ve sağlık iletişimi kapsamında olumlu ve olumsuz yanlarına dikkat çekmekte ve sosyal medya aracılığı ile erişilebilen kaynakların fazlalığının yanında güvenilirlik ve nitelik sorununun da ortaya çıktığına değinmektedir. Tosyalı ve Sütçü (2016, s. 5) de internet ve sosyal medyanın hızı ve kolaylığına karşın, paylaşılan bilgilerin doğruluğu ve güncelliğinin tartışılır olduğuna dikkat çekmektedirler.

Sosyal medya kullanıcısının doğruluğu ve güvenilirliği test edebilmesi adına mutlak suretle birtakım ölçütlerden haberdar olması gerekmektedir. Bu ölçütler en azından ön değerlendirme amacıyla kullanılabilir. Katılımcılar özellikle içerikleri paylaşan kurum, kişi ve belirtilen kaynak bilgisinin sosyal medya içeriklerinin güvenilirliğini artırdığına dikkat çekerken, paylaşım yapan kurum, safya ve kişi ölçütlerinin kendileri tarafından en çok dikkat edilen ölçütler olduğuna da vurgu yapmaktadırlar. Kartal ve Erigüç (2018), sağlık iletişiminde sosyal içerik platformlarının önemine değindikleri çalışmalarında, belirli oranda içeriğin kaynağının belirtilmeden paylaşıldığını ve bir kısmında içerik eksikliği sorunu olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda bireylerin sosyal medya içeriklerine karşı dikkatli olması ve içeriklere eleştirel bakış açısı ile yaklaşması önem kazanmaktadır.

Katılımcılar sağlıkla ilgili bilgileri özellikle sosyal medya, bilimsel yayınlar ve üniversite hocalarından edindiklerine ve edinilen bilginin doğruluğundan emin olunduktan sonra kullandıklarına dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda Gencer ve diğerleri (2019, s. 49), üniversite öğrencilerinin sosyal medya platformlarını sağlık alanında kullanım biçimi ve düzeyleri konulu çalışmaları kapsamında, çalışmaya katılan 420 lisans öğrencisinden 252'sinin sağlık konusunda karar vermesi gereken durumlarda internetten erişilen bilginin kullanımı konusunda kendine güvendiği sonucuna erişmişlerdir. Bu çalışma kapsamında da katılımcıların üçte ikilik gibi önemli bir kısmı sosyal medya içeriklerinin sağlıkla ilgili karar verme sürecinde önemli olduğunu savunurken özellikle siyaset, magazin ve sağlık alanında sıklıkla yalan-yanlış içeriklerle karşılaşıldığına ve yine özellikle siyaset ve sağlık alanındaki içeriklerin bireyler üzerinde yaygın olumsuz etkilerinin olduğuna ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durum, sağlık alanında çalışacak bireylerin medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olması gerektiğinin bir diğer kanıtıdır. Değerli ve Değerli (2018) de, Facebook aracılığı ile sağlıkla ilgili sosyal medyada yayılan yalan-yanlış içeriklerin sağlığı tehdit edici hatta hastanın hayatını sonlandırıcı etkisine değinmekte okuryazar olmanın ötesinde medya okuryazarı olmanın adeta bir zorunluluğa/mecburiyete dönüştüğüne dikkat çekmektedirler. Waszak ve diğerlerinin (2018) sosyal medya içeriklerine yönelik analiz yaptıkları çalışmalarında değinilen “birey sağlığını tehdit edici boyutlar” kapsamında da yine medya, teknoloji ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak bu okuryazarlık becerileri ile bireyin sosyal medyanın bilgi çöplüğünden sıyrılarak doğru bilgiye erişilebileceği düşünülmekte olup bu konuda Vraga ve Bode (2018, s. 1339-1340) de sosyal medyanın yanlış bilgi havuzu olduğu kadar aynı zamanda yanlış bilginin düzeltilebileceği bir platform olarak da kullanılabilmesine işaret etmektedirler. Darı (2017, s. 731), sosyal medyanın dünyanın her köşesindeki bilgiye ve gelişime hızlı bir şekilde erişim olanağı sunması sebebiyle, özellikle sağlığın korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda önemli bir araç olabileceğine dikkat çekmekte, sosyal medyanın ve araçlarının doğru kullanılması halinde toplum sağlığının korunması ve güçlendirilmesinde oldukça etkili olacağını altını çizmektedir. Bu süreç sağlık alanındaki bireylere rol ve sorumluluklar yüklerken özellikle bu çalışma kapsamına dâhil edilen sağlık alanındaki lisans öğrencilerinin de gelecek için hazırlıklı olmasını zorunlu kılmaktadır.

AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencileri kapsamında ortaya konulan bu çalışma alanyazında yer alan diğer çalışmalarla kısmen benzer sonuçlara işaret ederken konu kapsamında lisans öğrencilerinin zayıf kaldığı, dolayısıyla alan yazında yer alan boşluklara ve bununla ilişkili olarak konunun özellikle sağlık alanında lisans düzeyinde hangi noktalardan ele alınabileceğine de işaret etmektedir. Bu noktalar; sağlık alanındaki lisans öğrencilerinin sosyal medyada sağlıkla ilgili içerik üretme ve paylaşma yaklaşımları, sağlık eğitimi odaklı sosyal medya platformlarına karşı algı ve farkındalık, içerik doğruluğu ve güvenilirliğinin tartışılabilirliği, sağlıkla ilgili içeriğe karşı eleştirel bakış açısı geliştirme, bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığına karşı algı, farkındalık oluturma ve okuryazarlık becerisi geliştirme şeklinde sıralanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- İnternete erişim için en çok tercih edilen araç cep telefonudur.

- İnternete erişim hemen her yerden sağlanmakla birlikte yoğun olarak evden sağlanmaktadır.
- Günlük bilgi ihtiyacı yoğun olarak sosyal medya ve arkadaş çevresinden karşılanmaktadır.
- En yaygın kullanılan sosyal medya platformu WhatsApp olup uygulama günde ortalama 3-4 saat kullanılmaktadır.
- Katılımcıların yarısından azı sağlık alanıyla ilgili bir sosyal medya platformu takip etmektedir.
- Sosyal medya platformları yaygın olarak iletişim, bilgiye erişim ve eğlenceli vakit geçirmek amacıyla kullanılmaktadır. Sağlık alanında içerik üretmek ve paylaşmak ise oldukça geri plandadır.
- Sosyal medyada paylaşılan bilginin özellikle doğruluğu ve güvenilirliği tartışılır bulunmuştur.
- Paylaşım yapan kurum, kişi, sayfa ve verilen kaynak bilgisi sosyal medyada paylaşılan içeriğin doğruluğu ve güvenilirliğini genel anlamda artıran ölçütlerdir. Katılımcılar kişisel olarak da benzer unsurlara dikkat etmektedirler.
- Sağlıkla ilgili bilgi ihtiyacı yaygın olarak sosyal medya ve bilimsel kaynaklardan karşılanmaktadır.
- Katılımcıların önemli bir bölümüne göre sosyal medyada sağlıkla ilgili yapılan paylaşımlar sağlıkla ilgili karar verme sürecine olumlu yansımaktadır. Katılımcılar sosyal medyada sağlıkla ilgili karşılaştıkları içerikleri kullanırken bilginin doğruluğu ve güvenilirliğinden emin olduktan sonra bu bilgiyi kullanmaktadırlar.
- Sosyal medya içeriklerinin doğruluğunu kontrol etmek için bilimsel kaynaklara başvurulmaktadır. Katılımcıların yarısından biraz azı ise bu süreçte doğrulama araçlarını da kullanmaktadır.
- Sosyal medyada çoğunlukla siyaset, magazin ve sağlık alanlarında gerçek dışı paylaşımlar yapılmakta özellikle siyaset ve sağlık alanındaki gerçek dışı paylaşımların birey üzerinde daha fazla olumsuz etkiye neden olduğuna dikkat çekilmektedir. Öte yandan gerçek dışı paylaşımlar katılımcılar üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye neden olmamaktadır.
- Katılımcıların üçte ikisi sosyal medya içeriklerine şüphe ile yaklaşmakta bu durum bir kısım katılımcının eleştirel bakma becerisine olumlu yansımaktadır.
- Katılımcıların sosyal medya kullanım amaçları, sosyal medya içeriklerine ilişkin yaklaşımları, içeriklerin doğruluğu ve güvenilirliğini artıran ölçütler, sağlık alanında bilgi ihtiyacının karşılandığı kaynaklar, sosyal medya içeriklerinin sağlık alanında verilen kararlara etkisi, içeriklerin doğruluğunu ve güvenilirliğini kontrol etme yaklaşımları, içerik denetleme/doğrulama araçlarına karşı farkındalık düzeyleri, gerçek dışı paylaşımların alan bazında (sağlık, siyaset vb.) bireyler üzerinde ve katılımcılar üzerindeki etkilerine ilişkin veriler kapsamında sınıf düzeyinde oransal açıdan farkındalık ve tutum farklılıkları gözlenmektedir.

Bilgi gereksinimi ve buna bağlı olarak bilgi arama davranışları sürekli olarak değişiklik göstermektedir. Özellikle bilgi iletişim teknolojileriyle beraber gelişerek çeşitlilik gösteren sosyal medya ortamı ve araçları bilginin farklı platformlarda oluşturulması ve paylaşılmasına geniş olanak sağlamaktadır. Sosyal medya araçları aracılığı ile oluşturulan/paylaşılan bilginin, görselin, videonun doğruluğunu denetlemek açısından ise çok sayıda doğrulama aracı ortaya çıkmıştır. Sosyal medyada dolaşan bilgi, görsel ve videoların doğrulanmasında kullanılacak araçlara ilişkin farkındalık yaratılması birey için oldukça önem taşımaktadır. Ancak, bu araçlara karşı sadece farkındalığın yeterli olmayacağı, araçları kullanarak sağlıklı sonuçlara ulaşabilmenin bu konuda bilgi ve beceriye sahip olmakla da ilişkili olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, özellikle doğrulama araçlarının daha fazla gündeme getirilmesi, farklı platformlarda tartışılması ve kullanımlarına yönelik bilgi verici girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

Gerek dünya gerekse Türkiye genelinde hemen her geçen yıl artan internet, mobil cihaz ve sosyal medya kullanım oranları bu unsurların birey hayatındaki rolü ve önemine ilişkin ipuçları vermektedir. Bu artışın sürekli yaşanacağı varsayımından hareketle özellikle sosyal medya ve içeriklerinin birey hayatının her evresinde ve her alanda bir şekilde etkili olacağı ve bireyi bir şekilde

yönlendirici etkisini göstereceği açıktır. Sağlık ise konu itibari ile bu alanların başında gelmektedir. Bilgi toplumunun bir parçası olan 21. yüzyıl bireyinin taşıması gereken en önemli özelliklerden birisi ise kuşkusuz teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı gibi okuryazarlıkları içerisinde barındıran bilgi okuryazarlığı ve bununla birlikte eleştirel yaklaşım yeteneğidir.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlara dayanarak AYBÜ Sağlık Bilimleri alanındaki lisans öğrencileri özelinde geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmaktadır;

- Katılımcılar, sosyal medya içeriklerine eleştirel bakış açısı ile yaklaşmalıdırlar.
- Katılımcılar, özellikle sağlık alanında içerik üreten ve paylaşan sosyal medya platformlarını (patientslikeme vb.) ve bilgi, görsel, video vb. içerikleri teyit eden programları (teyit.org vb.) takip etmeye özen göstermelidirler.
- Katılımcılar, sosyal medya platformlarını sağlık alanında içerik üretme ve paylaşma konusunda daha yoğun kullanmalıdırlar.
- Katılımcılar, sosyal medyada karşılaştıkları bilginin özellikle orijinallliği, güncelliği, kapsamı ve anlaşılabilirliği noktalarına karşı dikkatli davranmalıdırlar.
- Katılımcılar, sosyal medya içeriğinin doğruluğu ve güvenilirliği sürecinde paylaşım yapan kurum, kişi, sayfa ve paylaşım ile ilgili kaynak/adres gibi öncelikli kriterlere karşı duyarlı olmalı ve içeriğin öncelikle bu kriterleri ne düzeyde karşılayıp karşılamadığına dikkat etmelidirler.
- Katılımcılar, sağlıkla ilgili bilginin karşılandığı kaynaklar konusunda bilimsel yayınlara ve uzman görüşü almaya özen göstermelidirler. Bununla birlikte, sağlıkla ilgili bilginin doğruluğu ve güvenilirliğini kontrol etmek için yine bilimsel yayın ve uzman görüşü alma yaklaşımı daha yoğun tercih edilmelidir.

Yukarıda sıralanan önerilere ilaveten sosyal medya kullanım bilincini geliştirmeye yönelik girişimler artırılmalı, teknoloji, medya ve bilgi okuryazarlığı kavramları üzerinde durularak bu okuryazarlık becerilerinin sağlık alanı kapsamında geliştirilmesine odaklanılmalıdır. Bilgi, görsel veya videoların doğrulanmasına yönelik bilimsel etkinlikler (sempozyum, konferans, çalıştay vb.) aracılığı ile hedef gruplar sürece dahil edilmeli, adı geçen okuryazarlıklara karşı lisans öğrenimi süresince öğrencilerde farkındalık yaratılmalıdır. Sosyal medya paylaşımlarının sınıranabilirliği üzerine farklı hedef gruplar ile bilimsel çalışmalar gerçekleştirilerek hem yaklaşımlar ortaya çıkarılmalı hem de daha sağlıklı çözüm önerileri geliştirmeye ortam hazırlanmalıdır. Bu sayede, konu ile ilgili alan yazına katkı sağlanmış olmakla birlikte takip edecek benzer çalışmalara rehber olunacak, ilgili araştırmacılara farklı bakış açıları sunulacaktır.

Sosyal medya platformlarında yer alan bilginin sınıranabilirliği, denetimi, sınama ölçütleri ve araçlarına karşı hazırlıklı olunması, bireylerin bu konudaki becerilerinin artırılması, içeriklerin bireyler üzerindeki olumsuz etkileri açısından farkındalık düzeyinin artırılması, içeriklere karşı eleştirel bakış açısının geliştirilerek bireylerin bu konuda geleceğin getireceği zorluklara karşı daha hazırlıklı olması gerekmekte konuya özellikle sağlık açısından dikkat çekilmektedir.

TEŞEKKÜR

Çalışma konusunun belirlenmesi sürecinde bizlerle fikirlerini paylaşan Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ'ye teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Abadi, T. N. B. ve Sheikhtaheri, A. (2015). Social media and health care: Necessity of facing their challenges. *Iranian Journal of Public Health*, 44(4), 596-597. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4441977/> adresinden erişildi.

- Aldousari, E. ve Al-Muomen, N. (2021). Health information-seeking behavior of students at Kuwait University. *International Information & Library Review*, 53(4), 315-332. <https://doi.org/10.1080/10572317.2020.1849913> adresinden erişildi.
- Antheunis, M. L., Tates, K. ve Nieboer, T. E. (2013). Patients' and health professionals' use of social media in health care: Motives, barriers and expectations. *Patient Education and Counseling*, 92(3), 426-431. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2013.06.020> adresinden erişildi.
- Ayaz, F. ve Ayaz, H. (2017). Sağlık iletişimi ve medyayı konu alan lisansüstü tezlere yönelik bir analiz. *Atatürk İletişim Dergisi*, 14, 147-171. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiletisim/issue/34005/364197> adresinden erişildi.
- Basch, C. H., MacLean, S. A., Romero, R. A. ve Ethan, D. (2018). Health information seeking behavior among college students. *Journal of Community Health*, 43(6), 1094-1099. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10900-018-0526-9.pdf> adresinden erişildi.
- Bode, L. ve Vraga, E. K. (2018). See something, say something: Correction of global health misinformation on social media. *Health Communication*, 33(9), 1131-1140. <https://doi.org/10.1080/10410236.2017.1331312> adresinden erişildi.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x> adresinden erişildi.
- Çınar, F., Şengül, H., Çapar, H. Çakmak, C. ve Bilge Y. (2018). Sağlık haberleri algısı: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 4(3), 164-171. https://jag.journalagent.com/jaren/pdfs/JAREN_4_3_164_171.pdf adresinden erişildi.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme kuramı* (2. bs.). Ankara: H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi.
- Çobaner, A. A. ve Köksoy, S. (2014). Sağlık alanında sosyal medyanın kullanımı: Twitter'da sağlık mesajları. M. Akgül ve diğerleri (Ed.). *Akademik Bilişim '14: XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Mersin Üniversitesi* içinde (ss. 899-906). Mersin: İnternet Teknolojileri Derneği. https://ab.org.tr/ab14/kitap/cobaner_koksoy_ab14.pdf adresinden erişildi.
- Darı, A. B. (2017). Sosyal medya ve sağlık. *21. Yüzyılda eğitim ve Tolum*, 6(18), 731-758. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/444190> adresinden erişildi.
- Değerli, A. ve Değerli, B. (2018). Medya okuryazarlığı bağlamında sağlık alanındaki yalan içeriklerin sosyal ağlarda yayılımına bir bakış. E. Yüksel ve T. Görü Doğan (Ed.), *4. Sağlık İletişimi Sempozyumu* içinde (ss.147-168). Alanya: Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi. <https://www.dropbox.com/sh/2mek78zrkwant6s/AAAcZlZ9W3w2DAfT22N4mH0ma?dl=0&preview=147-168+Alper+DE%C4%9EERL%C4%B0%26Ba%C5%9Fak+DE%C4%9EERL%C4%B0.pdf> adresinden erişildi.
- Erkek, S. (2016). Kamu kurumlarında sosyal medya kullanımı: Sağlık Bakanlığı örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 141-150. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TWpBMU5qSXINZz09/kamu-kurumlarında-sosyal-medya-kullanimi-saglik-bakanligi-ornegi> adresinden erişildi.
- Gencer Z. T., Daşlı, Y. ve Biçer, E. B. (2019). Sağlık iletişiminde yeni yaklaşımlar: Dijital medya kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(1), 42-52. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/674273> adresinden erişildi.
- Görkemli, N. (2017). Sağlık iletişiminde internet kullanımı üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(1), 122-138. <https://doi.org/10.7456/10701100/011> adresinden erişildi.
- Hülür, A. B. (2016). Sağlık iletişimi, medya ve etik: Bir sağlık haberinin analizi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 155-178. <https://doi.org/10.18026/cbusos.87810> adresinden erişildi.

- İlgün, G. ve Uğurluoğlu, Ö. (2016). Sağlık sektöründe sosyal medyanın kullanımı, yararları ve riskleri. "İş, Güç" Endüstrisi İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 18(3), 28-48. <http://www.isguc.org/?p=article&id=632&cilt=18&sayi=3&yil=2016> adresinden erişildi.
- Kartal, N. ve Eriğüç, G. (2018). Sağlık iletişiminde bir unsur olarak sosyal medya: Bir sosyal içerik platformundaki sağlık haberlerinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 569-587. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/456102> adresinden erişildi.
- Kaschel, H. (2017). *Schmalbart: Yalan haberlere karşı sivil girişim*. <https://www.dw.com/tr/schmalbart-yalan-haberlere-kar%C5%9F%C4%B1-sivil-giri%C5%9Fim/a-37182754> adresinden erişildi.
- Korkmaz, M., Kılıç, B., Demiray, E., Hablemitoğlu, Ş., Gürkan, A., Yücel, A. S. ve Kırık, A. M. (2015). Hemşirelerin sosyal medya kullanımı ve yaptıkları işe karşı algı düzeyinin uygulamalı bir örneği. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 4(13), 59-84. <https://openaccess.firat.edu.tr/xmlui/handle/11508/8204> adresinden erişildi.
- Kurbanoğlu, S. S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: Kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 723-747. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/447/437> adresinden erişildi.
- Mendi, B. (2015). Sağlık iletişiminde sosyal medyanın kullanımı: Dünyadaki ve Türkiye'deki uygulamalar. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(44), 275-290. <https://doi.org/10.14783/od.v11i44.5000080015> adresinden erişildi.
- Moorhead, S. A., Hazlett, D. E., Harrison, L., Carroll, J. K., Irwin, A. ve Hoving, C. (2013). A new dimension of health care: Systematic review of the uses, benefits, and limitations of social media for health communication. *J Med Internet Res*, 15(4), 85-105. <https://doi.org/10.2196/jmir.1933> adresinden erişildi.
- Mukherjee, A. ve Bawden, D. (2012). Health information seeking in the information society. *Health Information & Libraries Journal*, 29(3), 242-246. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2012.00997.x> adresinden erişildi.
- Oğuz, E. S. (2005). Avrupa enformasyon toplumu. M. E. Küçük, (Yay. haz.). *Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'e armağan* içinde (ss. 208-217). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Okyay, P. ve Abacıgil, F. (Ed.). (2016). *Türkiye sağlık okuryazarlığı ölçekleri güvenilirlik ve geçerlilik çalışması*. T. C. Sağlık Bakanlığı. <https://docplayer.biz.tr/110138163-Turkiye-saglik-okuryazarligi-olcekleri-guvenilirlik-ve-gecerlilik-calismasi.html> adresinden erişildi.
- Önal, H. İ. (2007). Medya okuryazarlığı: Kütüphanelerde yeni çalışma alanı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(3), 335-359. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/99/97> adresinden erişildi.
- Selvi, Y. (2012). Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(3), 191-214. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/83906> adresinden erişildi.
- Silverman, C., Buttry, S., Wardle, C., Barot, T., Browne, M., Ingram, M., Meier, P., Knight, S., Tsubaki, R., Iacucci, A. A., Philips, T., Stowell, D., Koettl, C., Law, P., De Rosa, A., Trewinnard, T., Durand, S., Bair, M., Bannock, C., Ōtsuki, T. ve Rees, G. (2014). *Doğrulama el kitabı*. C. Silverman (Ed.), (G. Özturan vd. Çev.). http://verificationhandbook.com/downloads/verification.handbook_tr.pdf adresinden erişildi.
- Sommariva, S., Vamos, C., Mantzarlis, A., Dào L. U. L. ve Tyson, D. M. (2018). Spreading the (fake) news: Exploring health messages on social media and the implications for health professionals using a case study. *American Journal of Health Education*, 49(4), 246-255. <https://doi.org/10.1080/19325037.2018.1473178> adresinden erişildi.

- Şener, E. ve Samur, M. (2013). Sağlığı geliştirici bir unsur olarak sosyal medya: Facebookta sağlık. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(4), 508-523. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/84259> adresinden erişildi.
- Toğay, A., Akdur, T. E., Yetişken, İ. C. ve Bilici, A. (2013). Eğitim süreçlerinde sosyal ağların kullanımı: Bir MYO deneyimi. *Akademik Bilişim 23-25 Ocak 2013* içinde (ss. 1-6). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi. <https://ab.org.tr/ab13/bildiri/302.pdf> adresinden erişildi.
- Tosyalı, H. ve Sütçü, C. S. (2016). Sağlık iletişiminde sosyal medya kullanımının bireyler üzerindeki etkileri. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 3-22. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304417> adresinden erişildi.
- Turan, M. ve Külcü, Ö. (2014). Türkiye’de bilişim suçlarının tanımlanması ve yaşanan ihlallere yönelik içerik analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1), 18-46. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2394/2353> adresinden erişildi.
- Turner, L. (2018). Effective communication in a fake news environment: The role of health education. *American Journal of Health Education*, 49(4), 199-200. <https://doi.org/10.1080/19325037.2018.1475992> adresinden erişildi.
- Uçak, N. Ö. ve Al, U. (2000). İnternette bilgi arama davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(3), 317-331. <http://www.tk.org.tr/index.php/tk/article/view/803> adresinden erişildi.
- Uluk, M. (2018). *Yeni medyada "yalan haber" ve hakikat sonrası çağ: Doğrulama platformu olarak teyit.org örneği üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ventola, C. L. (2014). Social media and health care professionals: Benefits, risks, and best practices. *Pharmacy and Therapeutics*, 39(7), 491-520. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4103576/> adresinden erişildi.
- Vosoughi, S., Roy, D., ve Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146-1151. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aap9559> adresinden erişildi.
- Vraga, A. K. ve Bode, L. (2018). I do not believe you: How providing a source corrects health misperceptions across social media platforms. *Information, Communication & Society*, 21(19), 1337-1353. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1313883> adresinden erişildi.
- Vural Z. B. Z. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/179294> adresinden erişildi.
- Waszak, P. M., Waszak, W. K. ve Kubanek, A. (2018). The spread of medical fake news in social media –The pilot quantitative study. *Health Policy and Technology*, 7(2), 115-118. <https://doi.org/10.1016/j.hlpt.2018.03.002> adresinden erişildi.
- Yılmaz, B. (2010). Türkiye’nin bilgi toplumu politikasında kütüphane kurumuna yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 263-289. <https://doi.org/10.15612/BD.2010.238> adresinden erişildi.